

NACIONALINIO MAISTO IR VETERINARIJOS RIZIKOS VERTINIMO INSTITUTO VEIKLOS RODIKLIAI 2015 M.

Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas (toliau – Institutas), įgyvendindamas maisto ir pašarų saugos bei kokybės, gyvūnų užkrečiamųjų ligų stebėsenos ir kontrolės programas, 2015 m. atliko laboratorinius tyrimus ir jų rezultatų vertinimą, rengė ir teikė rizikos vertinimus, mokslines nuomones, rekomendacijas ir konsultacijas maisto saugos ir kokybės, mitybos, gyvūnų užkrečiamųjų ligų, gyvūnų gerovės, pašarų saugos ir kokybės bei kitais klausimais. Vykdė maisto papildų notifikavimą. Atliko ekspertizes užtikrinant veterinarinių vaistų ir biocidų saugumo, efektyvumo ir kokybės rodiklius. Dalyvavo tarptautinio referentinių laboratorijų tinklo veikloje, Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) mokslinių tinklų veikloje, bendradabiavo su Lietuvos mokslo ir mokymo institucijomis. Rengė ir vykdė mokslinius projektus. Instituto ekspertai dalyvavo EFSA, Europos Komisijos, Europos vaistų agentūros (EMA) ir kitose ekspertų darbo grupėse, organizavo tarptautines konferencijas ir keitėsi informacija su kitų šalių maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institucijomis, laboratorijomis, socialiniais partneriais. Instituto vadovai ir dabuotojai kėlė kvalifikaciją pagal Lietuvos ir tarptautines mokymų programas, ugdė vadovavimo, lyderystės, pokyčių valdymo, kokybės vadybos, komunikacijos ir kitus gebėjimus Instituto valstybės tarnautojams ir darbuotojams organizuotame 9 mokymų cikle.

2015 m. gegužės mėn. Institutas akredituotas Lietuvos nacionalinio akreditacijos biuro prie Ūkio ministerijos pagal LST EN ISO/IEC 17025:2005 reikalavimus. Akredituota virš 400 naujai įdiegtų ir jau naudojamų tyrimų metodų Institute bei jo teritoriniuose skyriuose (Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje bei Telšiuose).

2015 m. Institute dirbo 309 darbuotojai, iš jų 101 teritoriniuose Instituto skyriuose.

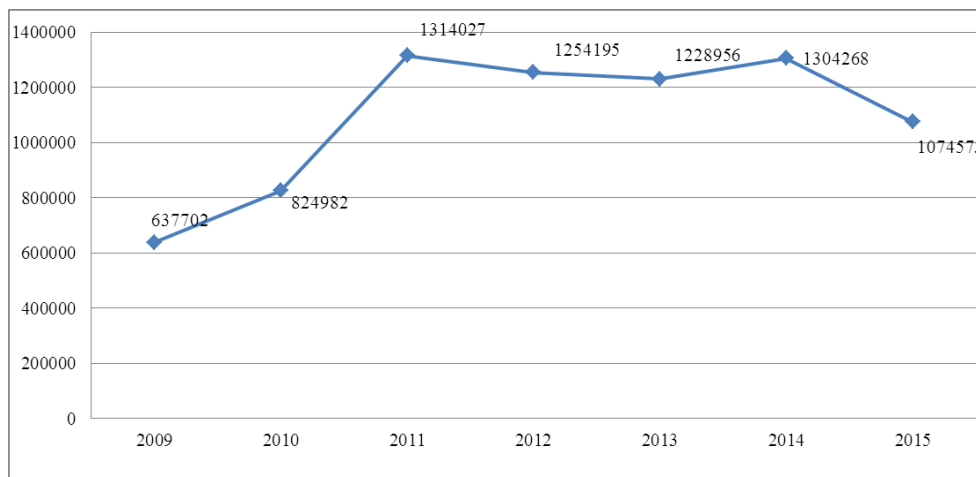
LABORATORINIAI TYRIMAI

2015 m. Institute ir teritoriniuose skyriuose atlikti 1 074 573 laboratoriniai tyrimai, iš kurių 58 % - valstybiniai, 42% - savikontrolės tyrimai.

1 lentelė. Institute ir teritoriniuose skyriuose atlikti tyrimai 2014 - 2015 m. 01 - 12 mėn.

Skyrius	Savikontrolės tyrimų palyginimas 2014 - 2015 01-12 mėn.				Valstybės finansuojamų tyrimų palyginimas 2014 - 2015 01-12 mėn.				Iš viso: 2014 - 2015 01-12 mėn.			
	Tyrimų sk.		Teig.tyrimų sk.		Tyrimų sk.		Teig.tyrimų sk.		Tyrimų sk.		Teig.tyrimų sk.	
	2014 m.	2015 m.	2014 m.	2015 m.	2014 m.	2015 m.	2014 m.	2015 m.	2014 m.	2015 m.	2014 m.	2015 m.
<i>Cheminiai tyrimai</i>	210008	198591	1379	1047	315380	326520	277	415	525388	525111	1656	1462
<i>Mikrobiologiniai tyrimai</i>	120760	129726	985	1200	4282	5295	294	283	125042	135021	1279	1483
<i>Jusliniai tyrimai</i>	1203	1640	46	32	164	287	18	22	1367	1927	64	54
<i>Radiologiniai tyrimai</i>	1998	1667	270*	306*	703	1496	0	0	2701	3163	270*	306*

<i>GMO</i>	327	419	6	13	272	295	5	6	599	714	11	19
<i>MB</i>	2468	2482	0	0	58781	50909	194	169	61249	53391	194	169
<i>PAH</i>	633	869	99	108	12759	14507	2185	389	13392	15376	2284	497
<i>Virusologinių tyrimų sk.</i>	1932	9929	603	1434	2229	10075	0	2	4161	20004	603	1436
<i>Serologinių tyrimų sk.</i>	27669	29680	2398	503	469893	200476	1527	622	497562	230156	3925	1125
<i>Bakteriologiniai tyrimai</i>	68875	80832	4865	6818	3932	8878	664	392	72807	89710	5529	7210
Iš viso:	435873	455835	10651	11461	868395	618738	5164	2300	1304268	1074573	15815	13761

1 pav. Atliktų laboratorinių tyrimų skaičiaus palyginimas 2009-2015 m.

2015 metais iš atliktų valstybinių laboratorinių tyrimų teisės aktų neatitiko 0,22 % maisto produktų ir 0,55 % užkrečiamųjų gyvūnų ligų tyrimų rezultatų. Apibendrinus gautus duomenis galima teigti, kad LR rinkoje esantys maisto produktai yra kokybiški ir atitinka teisės aktų reikalavimus, taip pat gyvulių sergamumas nėra didelis.

2015 METAIS VYKDYTŲ VALSTYBINIŲ PROGRAMŲ APŽVALGA

Vykdamas valstybines tyrimų programas 2015 m. atlikti 333866 maisto produktų, geriamojo ir šachtinių šulinių vandens, maisto papildų, pašarų laboratoriniai tyrimai bei 284845 gyvūnų patologinės medžiagos, sanitariniai, galvijų pieno bei kraujo serumo laboratoriniai tyrimai.

2015 m. buvo ištirti 2198 gyvūnų ir gyvūninių maisto produktų mėginiai pagal **Medžiagų liekanų gyvūnuose ir jų mėsoje, piene, paukštienoje, kiaušiniuose, žvėrienoje, žuvyse ir meduje stebėsenos programą**, 6 mėginiai neatitiko teisės aktų reikalavimų (2 lentelė).

2 lentelė. Teisės aktų reikalavimų neatitikę gyvūnų ir gyvūninių produktų mėginiai pagal medžiagų liekanų stebėsenos programą

Gyvūnų ir gyvūninių produktų rūšis	Mėginys (tikslinis, įtarimo, importo)	Tiriamas mėginys*	Tyrimo metodas	Nustatytos medžiagų liekanos	
				Pavadinimas	Kiekis
Galvijas	Tikslinis	Galvijo šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	tireostatikas 2-tiouracilas	8,8 µg/l
Galvijas	Tikslinis	Galvijo šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	tireostatikas 2-tiouracilas	8,6 µg/l
Galvijas	Tikslinis	Galvijo šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	tireostatikas 2-tiouracilas	6,3 µg/l
Bitės	Tikslinis	Medus	SDP 5.4.4.Ch.116:2013 (LC-MS/MS)	sulfametoksazolo kiekis	430 µg/kg
Galvijas	Tikslinis	Galvijo raumuo	SDP 5.4.4.Ch.123:2013 (ESCh-UV)	Oksitetraciklino ir Epi-oksitetraciklino suma	129 µg/kg
Medus	Tikslinis	Medus	SDP 5.4.4.Ch.200:2012 (LC-MS/MS)	Amoksicilinas	34,7 µg/kg

Vykdam **Augalinio maisto produktų taršos stebėsenos programą** 2015 m. augaliniuose maisto produktuose, buvo tiriamos pesticidų, mikotoksinų, akrilamido, furano, sunkiųjų metalų ir kitų teršalų liekanos Lietuvos Respublikoje išaugintoje, į Lietuvos Respubliką įvežtoje ir importuotoje augalinėje produkcijoje. Ištirti 829 mėginiai, iš jų 8 neatitiko teisės aktų reikalavimų. (3 lentelė)

3 lentelė. 2015 m. nustatyti cheminės kilmės teršalai augalinio maisto produktuose.

Produkto mėginio pavadinimas	Kilmės šalis	Nustatyta
Kepintos saulėgrąžos	Italija	Kadmis
Ant grotelių kepto bekono skonio bulvių traškučiai Estrell Extra	Lietuva	Akrilamidas
Ekologiški viso grūdo ruginiai miltai	Lietuva	Pesticidai
Ruginiai miltai Malsena	Lietuva	Pesticidai
Ekologiški ryžiai	Italija	Pesticidai
Arbata DE PURE	Kinija	Pesticidai
Nerafinuotas margainio sėklų aliejus	Lietuva	Benzo(o)pirenas ir policiklinių aromatinių angliavandenilių bendras kiekis
Žalioji arbata Greenfield flying dragon	Rusija	Pesticidai

Vykdam **Veterinarinės pašarų stebėsenos ir kontrolės programą**, atlikti 928 pašarų mėginių tyrimai. Juose atlikti: 76 gyvūninių komponentų tyrimai, 41 GMO tyrimas, 112 mikotoksinų tyrimų, 155 sunkiųjų metalų tyrimai, 325 kokcidiostatikų ir antibiotikų tyrimai, 33 pesticidų tyrimai, 8 dioksinų ir dioksinų tipo PCB tyrimai, 104 mikroelementų tyrimai, 4 fluoro tyrimai, 4 nitritų tyrimai, 61 mikroorganizmų tyrimas, 3 skalsių alkaloidų tyrimai, 2 melamino tyrimai. Iš viso ištirtas 591 kombinuotųjų pašarų mėginys, 203 pašarinių žaliavų mėginiai, 131

premikšų mėginys ir 3 kitų pašarų mėginiai. Iš visų atliktų tyrimų nustatyti 24 teigiami atvejai, iš kurių 2 neatitikimai dėl gyvūninių žaliavų (2 kombinuotųjų pašarų kalakutams mėginiuose nustatytos sausumos gyvūnų dalelės), 3 kombinuotųjų pašarų mėginiuose nustatytas chloramfenikolis, 11 kombinuotųjų pašarų mėginių DLK viršijo varis ir/ar cinkas, 1 pašarų žaliavų mėginyje DLK viršijo dioksinai (PCDD/PCDF), 1 pašarų papildų karvėms mėginyje nustatyta kiaulių DNR, 1 pašarinių žaliavų mėginyje (kraujo produktai) nustatyta galvijų DNR. Genetinės modifikacijos nustatytos 5 kombinuotųjų pašarų mėginiuose, tačiau nustatytos genetinės modifikacijos yra leidžiamos naudoti ES.

Atliekant įvežamų į Lietuvos Respubliką pašarų kontrolę, buvo tiriamos įvairios pašarinės žaliavos, premiksai, kombinuotieji pašarai. Iš viso ištirta 516 mėginių, iš kurių 2 neatitiko teisės aktų reikalavimų: 1 pašarinių žaliavų mėginyje nustatyti sunkieji metalai (gyvsidabris) viršijo DLK, 1 mėginyje rasta genetiškai modifikuotų sojų, pašarai neatitiko ženklinimo reikalavimų.

Pagal „**Valstybinės kontrolės metu atrinktų maisto ir su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų valstybinių mėginių tyrimo planą**“ 2015 m. ištirtas 6601 mėginys, iš šių mėginių atlikti 15 367 laboratoriniai tyrimai. Atlikti maisto, geriamojo vandens, šachtinių šulinių, maisto papildų, sanitariniai ir kt. tyrimai. Teisės aktų reikalavimų neatitiko 651 tyrimo rezultatas, tai sudaro 4,24%. Šachtinių šulinių, gręžinių, vandentiekio ir stalo vandens tyrimai, neatitikę teisės aktų, sudaro 36,4% visų teigiamų tyrimų. Vandens mėginiuose daugiausiai nustatyta neatitikimų: 12,7% žarniniai enterokokai, 13,5% bendroji geležis, 30,4% fluoras, 6,8% *E. coli*, 8,4 % nitratai, 6,8% amonis, 5,1% koliforminės bakterijos, 21 % kiti. Likę 64 % neatitikusių mėginių pasiskirsto nedidele procentine išraiška įvairiose maisto produktų grupėse ir tyrimų spektre.

Molekulinės biologijos ir GMO tyrimų skyriuje 2015 m. įdiegti nauji GMO tyrimo metodai žuvų rūšių nustatymui. Siekiant nustatyti, ar žuvies rūšis, aptinkama neperdirbtuose arba perdirbtuose žuvininkystės ir akvakultūros produktuose, atitinka rūšį, kuri nurodyta etiketėje arba kitose informacijos apie maisto produktą priemonėse, 79 mėginiuose atlikti žuvų DNR tyrimai. Neatitikimų nenustatyta.

2015 m. vykdant **Importuojamų maisto produktų kontrolės programą**, atliktas 87071 tyrimas, iš šių tyrimų 24 neatitiko teisės aktų reikalavimų (4 lentelė).

4 lentelė. 2015 m. importuoti maisto produktai, neatitikę teisės aktų reikalavimų.

Mėginio pavadinimas	Kilmės šalis	Nustatytas neatitikimas
Krabų žnyplės	Kinija	Salmonelės
Razinos	Afganistanas	Ochratoksinas A
Mineralinis vanduo	Gruzija	Kalis, bendra mineralizacija
Mineralinis vanduo	Gruzija	Kalis, bendra mineralizacija

Mineralinis vanduo	Gruzija	Kalis, bendra mineralizacija
Džiovinti abrikosai	Turkija	Sulfitų kiekis
Mineralinis vanduo	Gruzija	Kalis, bendra mineralizacija
Sezamo sėklos	Indija	Salmonelių aptikimas
Mineralinis vanduo	Gruzija	Kalis, bendra mineralizacija
Mineralinis vanduo	Gruzija	Kalis, bendra mineralizacija
Natūralus medus	Ukraina	Chloramfenikolis
Nerafinuotas rapsų aliejus	Baltarusija	Benzo(a)pirenas
Rūkytų, džiovintų dryžuotojo tuno žuvies drožlių dribsniai	Korėja	Benzo(a)pireno kiekis
Multivaisių sulčių gėrimas	Rusija	Sacharinas
Žemės riešutų chalva	Ukraina	Aflatoksinas B1
Nerafinuotas saulėgrąžų aliejus I rūšis	Ukraina	Benzo(a)pireno kiekis
Kramtoma guma	Turkija	Dažiklis E104
Granatai	Turkija	Pesticidų likučiai
Mineralizuotas geriamasis stalo vanduo	Armėnija	Ca, Mg, hidrokarbonatai, chloridas, sulfatai
Apelsinai	Turkija	Pesticidų likučiai
Natūralus medus	Rusija	Antimikrobinės medžiagos (epi-tetraciklinas, tetraciklinas)

2015 m. atlikti 248 334 tyrimai pagal **Gyvūnų užkrečiamųjų ligų valstybinės veterinarinės stebėsenos programą**, iš kurių teigiamų atvejų nustatyta 748, t.y. 0,3 %. Pagal šią programą atlikta: pasiutligės stebėsenos ir patvirtinimo – 566 tyrimai, pasiutligės oralinės vakcinacijos efektyvumo įvertinimo - 3565 tyrimai (žandikaulių ir kraujo serumo), galvijų bruceliozės stebėsenos - 92463 tyrimai, enzootinės galvijų leukozės stebėsenos - 51642 tyrimai, snukio ir nagų ligos stebėsenos – 926 tyrimai, mėlynojo liežuvio ligos stebėsenos – 1303 tyrimai, klasikinio kiaulių maro stebėsenos - 6037 tyrimai. Taip pat, Aujeskio ligos stebėsenos – 5377 tyrimai, kiaulių vezikulinės ligos stebėsenos – 900 tyrimų, paukščių gripo stebėsenos - 2436 tyrimai, Šmalenbergo viruso stebėsenos – 125 tyrimai. Vykdamt bičių ligų stebėsenos programą atlikti 3994 tyrimai.

Vykdamt užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų stebėseną ištirti 9559 mėginiai. 2015 m. tiriant salmoneliozės paplitimą buvo ištirta 511 paukščių mėginių, salmonelių nustatyta 4 mėginiuose (2 pulkai). Abiejuose mėginiuose rasta *Salmonella Enteritidis*.

2015 m. trichineliozės atžvilgiu buvo ištirti 8804 šernų ir 127 kiaulių mėginiai. 93 šernų ir 3 kiaulių mėginiuose nustatytos trichinelių lervos. 2015 m. 10 oficialių laboratorijų, esančių skerdyklose, organizuoti ir įvykdyti tarplaboratoriniai palyginamieji tyrimai dėl trichinelių lervų aptikimo mėsoje virškinimo metodu. 8 laboratorijos gavo teigiamą įvertinimą, 2 - laboratorijos - abejotina įvertinimą. Institutas organizavo ir visoje Lietuvoje vykdė kvalifikacijos kėlimo mokymus privatiems veterinarijos gydytojams dėl trichinelių lervų aptikimo tyrimų atlikimo. Taip pat, organizuoti privačių veterinarijos gydytojų kompetencijos atlikti trichinelių lervų tyrimus patikrinimai, išduoti pažymėjimai.

Atlikus 389 (79 naminių ir 310 laukinių) galimai užsikrėtusių gyvūnų laboratorinius tyrimus dėl pasiutligės, buvo nustatyti 2 pasiutligės atvejai (lapei ir usūriniam šuniui). 2015 m. 74,3 % tirtų laukinių gyvūnų buvo suėdę jaukus su vakcina nuo pasiutligės ir vakcinacijos efektyvumas pagal antikūnių susidarymą prieš pasiutligės virusą siekė 52,85 %, 2014 metais – 83,79 % tirtų laukinių gyvūnų buvo suėdę jaukus su vakcina nuo pasiutligės ir vakcinacijos efektyvumas pagal antikūnių susidarymą prieš pasiutligės virusą siekė 74,40 %.

Institutas rinko ir teikė duomenis bei dalyvavo bendrose pasiutligės tyrimų rezultatų 2006 - 2014 m. studijose, kurias organizavo Europos Sąjungos Pasiutligės referentinė laboratorija, ANSES, Nancy, Prancūzija.

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba 2015 m. vykdė sustiprintą kiaulių ir šernų stebėseną ir kontrolę dėl afrikinio kiaulių maro (AKM). Dėl AKM tyrimų gausos Instituto Serologinių, Molekulinės biologijos ir GMO, Patologinių anatominių ir histologinių bei Virusologinių tyrimų skyriai dirbo suintensyvinu darbu režimu. 2015 m., remiantis AKM referentinės laboratorijos (CISA-INIA, Ispanijoje) ekspertų rekomendacijomis, buvo įdiegtas naujas netiesioginės imunoperoksidazės tyrimo (IPT) metodas, kuris naudojamas kaip alternatyvus patvirtinamasis metodas AKM antikūnų nustatymui.

2015 m. ištirtas 78851 naminių kiaulių bei šernų kraujo ir organų mėginys AKM nustatyti, 237 mėginiuose nustatytas AKM. 2014 m. atlikta 75555 AKM tyrimų.

Vykdyta žuvų užkrečiamųjų ligų stebėseną, kurios metu ištirtas 141 mėginys, teigiamų atvejų nenustatyta. Tiriamas *Koi herpes* virusas (KHV), virusinė hemoraginė septicemija (VHS), infekcinė hematopoezinė nekrozė (IHN).

2015 m. akredituotu VNT metodu atlikti pirmieji Lietuvoje arklių virusinio arterito tyrimai. Iš 9 arklių kraujo mėginių 6 mėginiuose buvo rasti specifiniai arklių virusinio arterito antikūnai.

2015 m. skirtas ypatingas dėmesys antimikrobiniais preparatams atsparių mikroorganizmų atsiradimo priežasčių analizei ir plitimo prevencijai. Dalyvauta Europos Sąjungos organizuojamoje bakterijų rūšių paplitimo penimų kiaulių organizme (tirtos aklosios žarnos),

Lietuvoje prekiaujamoje šviežioje kiaulienoje ir jautienoje bei jų atsparumo antimikrobinėms medžiagoms tyrimų programoje. Buvo nustatomos indikatorinės simbiotinės *Escherichia coli* ir fermentus gaminančios *Escherichia coli* (toliau - FGEC). Ištirtas 151 penimų kiaulių aklyjū žarnų mėginys, nustatytos 27 FGEC nešiotojos (17,88 proc.). Ištyrus 300 Lietuvoje parduodamos šviežios mėsos mėginių FGEC rastos 28 mėginiuose (18,66 proc.).

RIZIKOS VERTINIMAS, MOKSLINĖS NUOMONĖS, LABORATORINIŲ TYRIMŲ REZULTATŲ VERTINIMAS

2015 m. teikta mokslinė ir techninė pagalba rizikos vertinimo klausimais.

Parengta 19 moksliai pagrįstų nuomonių maisto rizikos vertinimo srityje dėl: ochratoksino A kiekio tirtame cinamone; dėl nustatyto THC kiekio maisto papilde; dėl cinko neigiamo poveikio žmonių sveikatai vartojant maisto papildą ZINK 100; dėl cinko neigiamo poveikio žmonių sveikatai (nuomonės papildymas); dėl mėšainio su jautienos maltinuku pašildymo temperatūros; dėl chondroitino sulfato kiekio maisto papilduose; dėl nustatyto kadmio kiekio saulėgražose bei galimo poveikio visuomenės sveikatai; dėl nustatyto švino kiekio grybuose ir galimo poveikio visuomenės sveikatai; maisto papilduose nustatytų gliukozamino ir chondroitino kiekių nesutapimo; dėl galimybės pieno produktų gamybos (mažais kiekiais) ūkiuose perdirbti 1000 kg žalio pieno kiekio nustatytos normos padidinimo iki 2000 kg per dieną; dėl nustatytų metalų Zn, Cu, Ni kiekių burokėliuose, morkose bei bulvėse; dėl nustatytų metalų Zn, Cu, Ni kiekių geriamajame vandenyje; dėl UAB „Kretingos vandenys“ tiekiamo geriamojo vandens su uodo trūklio lervomis poveikio visuomenės sveikatai; dėl kampilobakterijomis užterštos paukštienos vartojimo rizikos; dėl UAB „Kretingos vandenys“ tiekiamo geriamojo vandens, atlikus dezinfekciją, poveikio visuomenės sveikatai; dėl trans riebalų rūgščių maiste poveikio visuomenės sveikatai; dėl sinefrino ir kofeino maisto papilduose; dėl kalio maisto papilduose bei dėl iš tikrojo margainio kilusių sudedamųjų dalių maisto papilduose.

Parengta ir pateikta 14 mokslinių nuomonių bei rizikos vertinimas užkrečiamųjų ligų, gyvūnų gerovės bei kitais aktualiais veterinarijos rizikos vertinimo klausimais. Svarbiausi iš jų:

- Sarkocistų paplitimo tyrimas termiškai neapdorotuose naminių gyvūnų mėsos gaminiuose ir sarkocistozės (sarkosporidiozės) rizikos veiksnių vertinimas.

- Mokslinė nuomonė dėl šunų kriptorchizmo,

- Mokslinė nuomonė dėl paukščių laringotracheito kontrolės priemonių,

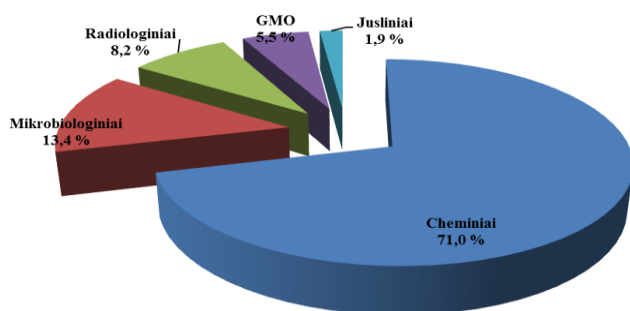
- Mokslinė nuomonė dėl afrikinio kiaulių maro paplitimo rizikos ir kontrolės priemonių

Lietuvoje.

Maisto rizikos vertinimo skyriuje per 2015 m. parengtos 4636 valstybinių maisto produktų ir jų žaliavų mėginių laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimo išvados (įvertinti 6405 mėginiai) ir 467 savikontrolės maisto produktų ir jų žaliavų mėginių laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimo išvados (įvertinta 512 mėginių).

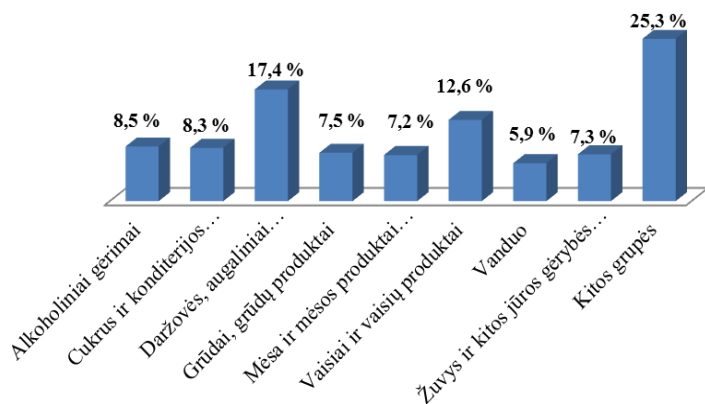
Rengiant laboratorinių tyrimų duomenų vertinimo išvadas, gauti rezultatai sulyginami su ES ir Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimais.

Didžiausią dalį parengtų valstybinių tyrimų rezultatų vertinimo išvadų sudarė cheminių tyrimų rezultatų vertinimas – 71,0 % ir mikrobiologinių – 13,4 %. Mažesnę dalį parengtų išvadų sudarė radiologinių tyrimų rezultatų vertinimas – 8,2 %, GMO – 5,5 % ir juslinių tyrimų – 1,9 % (2 pav.).

2 pav. Parengtų valstybinių mėginių tyrimų rezultatų vertinimo išvadų kiekis (proc.) pagal tyrimų rūšis.

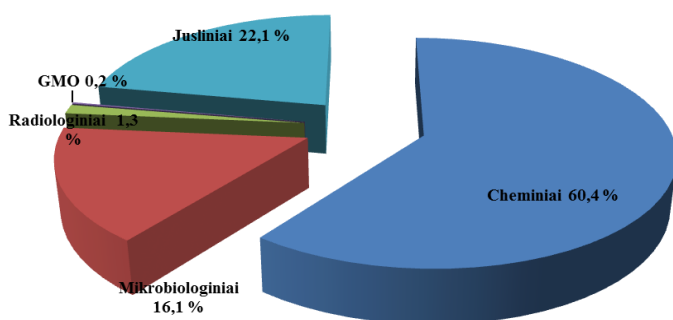
Pagal maisto produktų grupes didžiausią dalį parengtų išvadų sudarė daržovių, augalinių produktų ir grybų tyrimų rezultatų vertinimas – 17,4 %, vaisių ir vaisių produktų – 12,6 %, alkoholinių gėrimų – 8,5 %, cukraus ir konditerijos gaminių – 8,3 %, grūdų ir grūdų produktų – 7,5 %, žuvų ir kitų jūrų gėrybių – 7,3 %, mėsos ir mėsos produktų – 7,2 %, vandens – 5,9 %. Likusios mėginių grupės bendrai sudarė 25,3 % parengtų mėginių išvadų (3 pav.).

3 pav. Parengtų valstybinių mėginių tyrimų rezultatų vertinimo išvadų kiekis (proc.) pagal maisto produktų grupes.

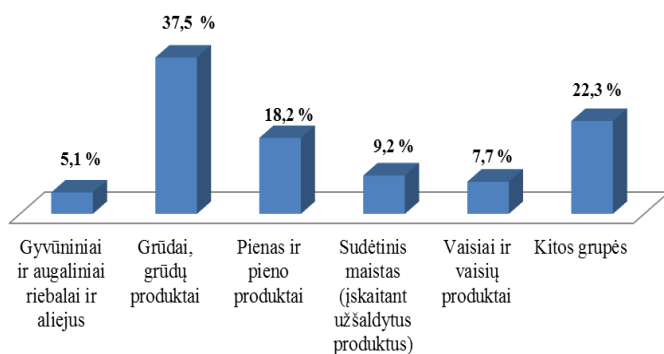
Analizuojant savikontrolės metu ištirtų mėginių tyrimų rezultatus, daugiausiai išvadų parengta mėginiams, kuriems atlikti: cheminiai tyrimai – 60,4 %, jusliniai tyrimai – 22,1 % bei

mikrobiologiniai tyrimai – 16,1 %. Mažesnę dalį parengtų išvadų sudarė radiologinių tyrimų rezultatų vertinimas – 1,3 % bei GMO – 0,2 %.

4 pav. Parengtų savikontrolės mėginių tyrimų rezultatų vertinimo išvadų kiekis (proc.) pagal tyrimų rūšis.

Pagal maisto produktų grupes, didžiausią dalį parengtų išvadų sudarė grūdų ir grūdų produktų tyrimų rezultatų vertinimas – 37,5 %, pieno ir pieno produktų – 18,2 %, sudėtinio maisto (įskaitant užšaldytus produktus) – 9,2 %, vaisių ir vaisių produktų – 7,7 %, gyvūninių ir augalinių riebalų ir aliejų – 5,1 %. Likusios mėginių grupės bendrai sudarė 22,3 % parengtų mėginių išvadų (5 pav.).

5 pav. Parengtų savikontrolės mėginių tyrimų rezultatų išvadų kiekis (proc.) pagal maisto produktų grupes.

2015 m. Veterinarijos rizikos vertinimo skyriuje parengtos ir pateiktos 3159 laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimo išvados.

Pagal pašarų stebėsenos programą pateiktos 567 laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimo išvados, pagal kenksmingų likučių gyvūninės kilmės maisto produktuose stebėseną - 2252 išvados, dėl importuojamų pašarų tyrimų rezultatų – 340 išvados.

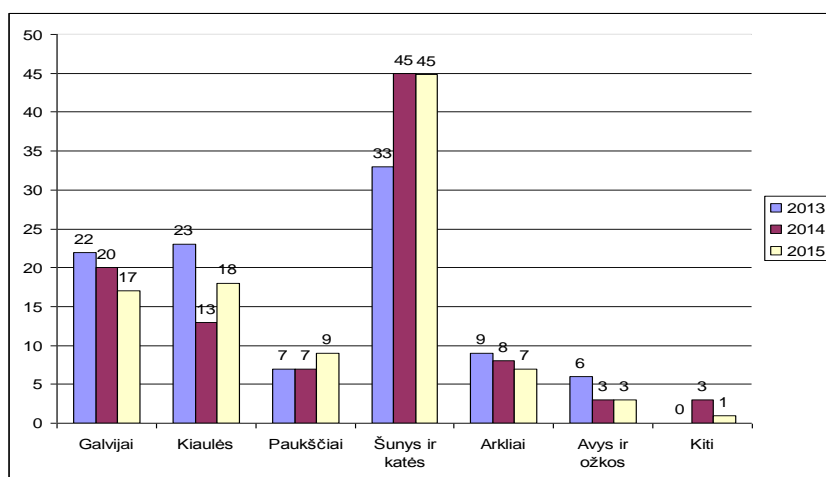
VETERINARINIAI VAISTAI IR BIOCIDAI

Siekiant įvertinti veterinarinių vaistų kokybę, efektyvumą ir saugumą instituto Veterinarinių vaistų ir biocidų vertinimo skyriuje atliekama veterinarinių vaistų, pateiktų registracijai, registracijos atnaujinimui ir keitimams, sąrankų ekspertizė.

2015 m. užregistruoti 69 veterinariniai vaistai, 93 veterinariniams vaistams atnaujinta registracija, 790 veterinarinių vaistų atlikti sąrankų keitimai. 2015 m. iš 69 užregistruotų veterinarinių vaistų, 7 veterinariniai vaistai užregistruoti pagal nacionalinę procedūrą (2013 m. – 3, 2014 m. – 4), 12 veterinarinių vaistų užregistruota pagal savitarpio pripažinimo procedūrą (2013 m. – 10, 2014 m. – 11), 50 veterinarinių vaistų užregistruoti pagal decentralizuotą procedūrą (2013 m. – 49, 2014 m. – 58).

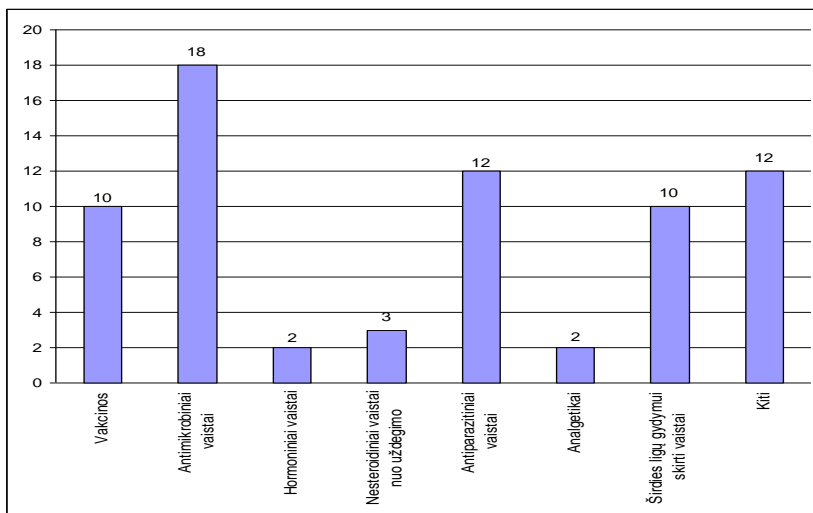
Lietuvoje veterinarinių vaistų skaičius turi tendenciją kasmet didėti. 2016 m. sausio 1 d. Veterinarinių vaistų registre buvo 1385 veterinariniai vaistai. 2015 m. sausio 1 d buvo 1354 veterinariniai vaistai, 2014 m. sausio 1 d buvo 1279 veterinariniai vaistai. 2015 m., vadovaudamasi Europos vaistų agentūros Veterinarinių vaistų komiteto išvadomis, Europos Komisija priėmė sprendimus dėl 13 veterinarinių vaistų rinkodaros teisės suteikimo, jie įrašyti į Veterinarinių vaistų registrą (2013 m. – 13, 2014 m. – 15).

2015 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal gyvūnų rūšį: galvijams – 17 %, kiaulėms – 18 %, paukščiams – 9 %, šunims ir katėms – 45 %, arkliams – 7 %, avims ir ožkoms – 3 %, kitiems gyvūnams – 1 % (5 pav.).

5 pav. 2015 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal gyvūnų rūšį

2015 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal vaistų kategoriją: 18 antimikrobinių vaistų, 12 antiparazitinių vaistų, 10 vakcinų, 10 širdies ligų gydymui skirtų vaistų, 3 nesteroidinių vaistų nuo uždegimo, 2 hormoninių vaistų, 2 analgetikų ir 12 kitų kategorijų vaistų (6 pav.)

6 pav. 2015 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal vaistų kategoriją

2015 m. buvo įvertinta 130 periodinių veterinarinių vaistų saugumo ataskaitų. Užregistruotos ir įvertintos Lietuvoje pasireiškusios 3 neigiamos reakcijos gyvūnams, panaudojus veterinarinius vaistus. 2015 m., įvertinus veterinarinių vaistų sąrankas, parengta ir Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai (VMVT) pateikta 16 įsakymų projektų dėl veterinarinių vaistų registracijos, registracijos atnaujinimo ir veterinarinių vaistų informacijos keitimo.

Toliau buvo vykdomas veterinarinės paskirties biocidų vertinimas, autorizacija ir registracija. 2015 m. Lietuvoje autorizuota 17 veterinarinių biocidinių produktų, atnaujinta 10 veterinarinių biocidinių produktų autorizacija, pakeistos 23 veterinarinių biocidinių produktų sąrankos. 2016 m. sausio 1 d. Veterinarinių biocidinių produktų sąrašė buvo 146 veterinariniai biocidiniai produktai.

2016 m. sausio 1 d. veterinarinės paskirties biocidų sąrašė 72 % sudarė 3 tipo biocidiniai produktai (veterinariniai biocidiniai produktai), 18 % – 4 tipo biocidiniai produktai (maisto ir pašarų dezinfekantai), 18 % – 18 tipo biocidiniai produktai (insekticidai, akaracidai ir kiti nariuotakojų kontrolės biocidai), 2 % – 19 tipo biocidiniai produktai (repelentai ir antraktantai), 1 % – 14 tipo biocidiniai produktai (rodenticidai).

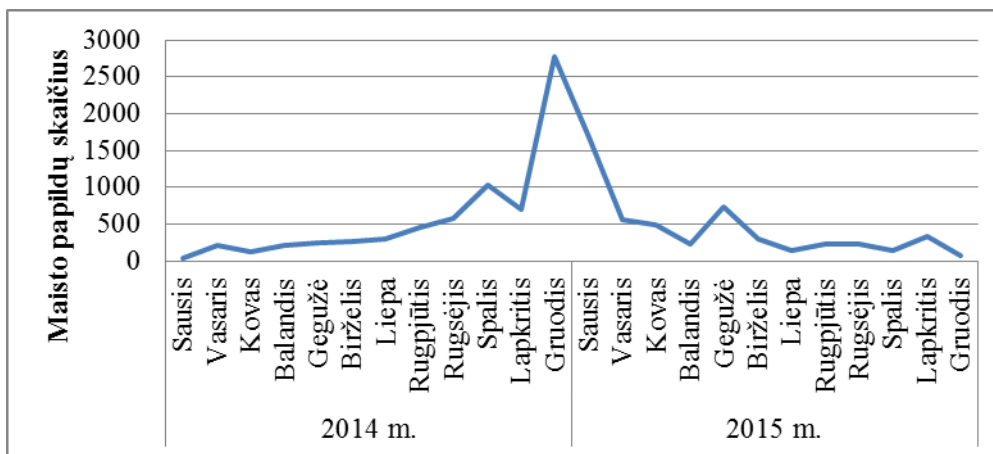
2015 m., įvertinus veterinarinės paskirties biocidų sąrankas, parengta ir VMVT pateikti 7 įsakymų projektai dėl veterinarinių biocidinių produktų autorizacijos ir autorizacijos atnaujinimo.

Aktyviai dalyvauta Europos vaistų agentūros (EMA) darbo grupių veikloje, keistasi praktine veterinarinių vaistų registravimo patirtimi su kitų Baltijos šalių specialistais.

MAISTO PAPILDŲ NOTIFIKAVIMAS

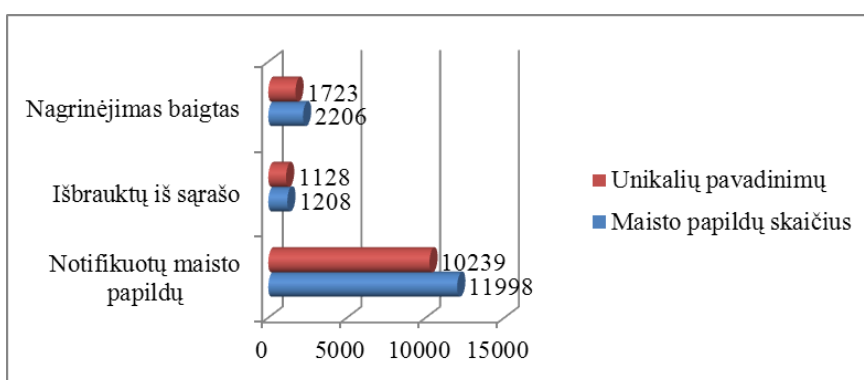
Institutas maisto papildų notifikavimą vykdo nuo 2014 m. sausio 23 d., įsigaliojus Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2014-01-16 įsakymui Nr. B1-22 „Dėl

Pranešimo (notifikavimo) apie Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Įsakymas). Per šį laikotarpį (iki 2016-01-01) notifikuota 11998 maisto papildų: 2014 m. gauta pranešimų apie 6892, o 2015 m. – apie 5106 Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus. Kadangi Įsakyme numatyta, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. draudžiama prekiauti maisto papildais, neįtrauktais į Maisto papildų sąrašą, ypač daug maisto papildų notifikuota laikotarpiu nuo 2014 m. lapkričio mėn. iki 2015 m. vasario mėn. (7 pav.).

7 pav. Notifikuotų maisto papildų skaičiaus pokytis 2014 – 2015 m.

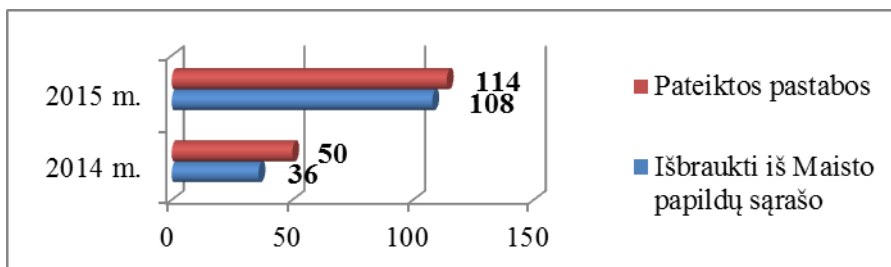
2014-2015 m. iš maisto papildų sąrašo išbraukti 1208 maisto papildai (neatitiko teisės aktų reikalavimų arba pareiškėjai nusprendė jų rinkai netiekti). 2206 maisto papildų nagrinėjimas baigtas, t. y. šie maisto papildai pagal pateiktą informaciją įvertinti kaip atitinkantys teisės aktų reikalavimus. 2014 – 2015 m. notifikuotų maisto papildų pasiskirstymas Maisto papildų sąrašė parodytas 8 pav.

8 pav. 2014 – 2015 m. notifikuotų maisto papildų pasiskirstymas Maisto papildų sąrašė.

2015 m. Institutas dėl 53 produktų kreipėsi į Valstybinę vaistų kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VVKT), dėl 26 produktų VVKT pateikė išvadą, kad produktai priskirtini vaistiniams preparatams ir jiems taikytinos Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo nuostatos. Organizuoti 9 Maisto papildų vertinimo komisijos

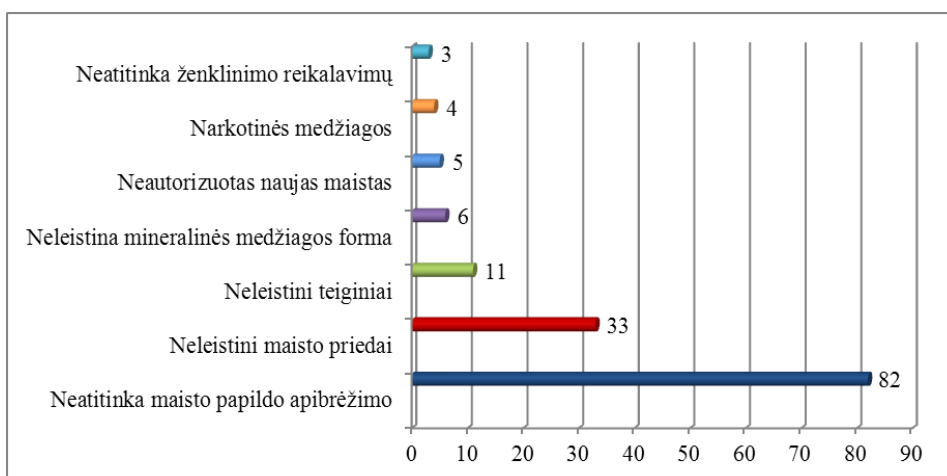
posėdžiai, kuriuose svarstyti 222 produktai (9 pav.). Atsižvelgus į Komisijos rekomendacines išvadas, Instituto sprendimu 2015 m. iš Maisto papildų sąrašo išbraukti 108 produktai. Dėl likusių 114 svarstytų produktų Institutas pateikė pastabas pareiškėjams dėl informacijos patikslinimo ar papildomų dokumentų pateikimo.

9 pav. 2014 – 2015 m. Maisto papildų vertinimo komisijos posėdžiuose svarstyti produktai.

Analizuojant 2014 – 2015 m. Komisijos posėdžiuose svarstytus produktus, kurie buvo išbraukti kaip neatitinkantys maisto papildams taikomų teisės aktų reikalavimų matyti, kad daugiausiai jų išbraukiama dėl to, kad produktai neatitinka maisto papildų apibrėžimo (neretai jie neatitinka Lietuvos Respublikos farmacijos įstatyme nurodytus vaistinio preparato kriterijus), sudėtyje yra neleistini maisto priedai.

2015 m. daug dėmesio skirta maisto papildų notifikavimo tvarkos tobulinimui.

10 pav. 2014 – 2015 m. svarstytų Komisijos posėdžiuose ir išbrauktų produktų pasiskirstymas pagal pažeidimo pobūdį

KOKYBĖS VADYBOS SISTEMA

Kaip ir kiekvienais metais Institute sistemingai prižiūrima ir tvarkyta kokybės vadybos sistema, kad ji ir toliau atitiktų standartą LST EN ISO/IEC 17025 „Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“, tenkintų užsakovų, VMVT, valstybės valdymo institucijų bei pripažinimą atliekančių akreditavimo įstaigų poreikius.

2015 m. Institute išorinius auditus atliko Nacionalinio Akreditacijos Biuro, Europos Komisijos Maisto ir veterinarijos biuro (FVO), kitų institucijų ekspertai.

Vadovaujantis ir įgyvendinant 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 765/2008 nuostatas Instituto akreditavimą iš Vokietijos akreditavimo tarnybos DAkkS (toliau - DAkkS) perėmė Lietuvos Nacionalinis akreditacijos biuras (toliau - NAB). NAB ekspertai įvertino Institute įdiegtą kokybės vadybos sistemą bei patvirtino jos atitiktį standarto LST EN ISO/IEC 17025 reikalavimams. Instituto bei Kauno, Klaipėdos Panevėžio, Šiaulių ir Telšių teritoriniai skyriai akreditacijai pateikė 427 metodus. Auditoriai išsamaus audito metu patvirtino, kad Instituto darbuotojai kompetentingi atlikti numatytus tyrimus, pakankamai aprūpinti reikalinga įranga, naudojami kokybės kontrolės priemonėmis, kurios užtikrina tyrimų rezultatų tikslumą ir teisingumą. 2015 m. gegužės 6 d. Institutui įteiktas naujasis akreditavimo pažymėjimas. Pažymėjimas galios iki 2020 m. gegužės 5 d.

2015 m. VMVT pateikti 7 įvairaus pobūdžio klausimynai apie šalyje vykdomą gyvūnų užkrečiamųjų ligų kontrolę, maisto produktų saugą, taikomus tyrimo metodus ir kt.

Instituto skyriai dalyvavo kvalifikacijos tobulinimo programose, planuotuose ir neplanuotuose tarplaboratoriniuose palyginamuosiuose tyrimuose ir tyrimų kokybės tikrinimo programose, taikė kokybės kontrolės priemones.

2015 m. pabaigoje Institutas parengė dokumentus dėl akreditacijos srities išplėtimo. NAB buvo pateikti 53 nauji ar modifikuoti metodai. Numatomas ekspertų vizitas 2016 m. antrą ketvirtį.

VEIKLOS VIEŠINIMAS, INFORMACIJOS VALDYMAS

Institutas, siekdamas informuoti visuomenę, vartotojus, socialinius partnerius, mokslo bendruomenę, taip pat stiprinti vartotojų pasitikėjimą maisto kontrole, 2015 m. reguliariai skelbė aktualią informaciją, rekomendacijas vartotojams internetinėje svetainėje (54 straipsniai), dalyvavo radijo laidose (14), teikė interviu žiniasklaidai (16), taip pat publikavo straipsnių internetinėje žiniasklaidoje, šalies ir regioninėje spaudoje. Institutas dalijosi informacija ir rekomendacijomis konferencijų, mokslo renginių, mokymu, seminarų metu (98), susitiko su socialiniais partneriais.

Parengtas ir išleistas Instituto veiklą pristatantis bukletas „Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas. *Sveikas gyvūnas – saugus maistas – sveikas žmogus*“.

Siekiant gerinti informacijos sklaidą, plėsti elektroninę informacijos turinį buvo parengtas naujos Instituto interneto svetainės (pagrindinės informacijos sklaidos priemonės) projektas bei vykdomas jo įgyvendinimas, kuris bus baigtas 2016 m.

2015 metais bendradarbiaujant su Estijos, Latvijos, Lenkijos kolegomis ir EFSA sukurti duomenų rinkiniai Afrikinio kiaulių maro tyrimo duomenų kaupimui ir analizei.

Nuo 2016 sausio 1 d. Afrikinio kiaulių maro mėginių ir jų tyrimų duomenų registravimui pradėta naudoti nauja Instituto Laboratorinių duomenų informacijos valdymo sistema (LIMS).

2015 m. laimėtas EFSA konkursas dalyvauti projekte „SSD2 duomenų įdiegimas/susiejimas su Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto duomenų baze bei pilotinis elektroninis duomenų perdavimas (pesticidų likučiai, cheminiai teršalai, vet. preparatų likučiai)“, kurio metu Instituto naudojami klasifikatoriai bus harmonizuoti su EFSA duomenų bazių klasifikatoriais. Tai paspartins informacijos keitimąsi ir pagerins duomenų kokybę.

SVARBIAUSI PROJEKTAI IR RENGINIAI

Pagal paramos Lietuvos bitininkystės sektoriui 2014-2016 metų programos priemonę „Bitininkystei ir bičių produktams skirtos taikomųjų mokslinių tyrimų programos“ vykdytos 4 mokslinių tyrimų programos: „Bičių penkių virusinių ligų (bičių ūmaus paralyžiaus, bičių lėtinio paralyžiaus, Izraelio ūmaus paralyžiaus, deformuotų sparnų ligos ir Kašmyro virusinės ligos) paplitimo *Varroa destructor* erkių, suaugusių bičių ir perų mėginiuose analizė“, „*Paenibacillus larvae* slaptos infekcijos paplitimo bitynuose analizė (tęstinė tema)“, „Pirolizidino grupės alkaloidai meduje – apžvalginė paplitimo Lietuvoje studija“ ir „Medaus kokybė – indikatorių rodiklių koreliacinė analizė“.

Institutas įgyvendino projektą „Gruzijos Adžarijos Autonominės Respublikos laboratorinių tyrimų gebėjimų stiprinimas maisto saugos ir gyvūnų sveikatos srityse“. Projektas skirtas sustiprinti šalies naudos gavėjos gebėjimus laboratorinės diagnostikos srityje ir užtikrinti aukštą visuomenės ir gyvūnų sveikatos bei vartotojų apsaugą, taip pat prekybos barjerų su Europos Sąjunga ir regiono šalimis pašalinimą.

Baigtas vykdyti EFSA finansuojamas projektas „Elektroninis cheminių teršalų tyrimų duomenų perdavimas“.

Kartu su VMVT bei EFSA surengta tarptautinė konferencija „Maisto rizikos vertinimas – ateities iššūkiai ir praktinė patirtis“, skirta Lietuvos maisto rizikos vertintojams, rizikos valdytojams bei EFSA veiklos srityje dirbančių institucijų (2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 178/2002, 36 straipsnis) atstovams. Konferencijos metu aptarti rizikos vertinimo planavimo principai, metodikos, informacijos valdymas, dalintasi praktine patirtimi su Vokietijos, Suomijos, Estijos ir Latvijos rizikos vertintojais. Taip pat, Institute vyko kartu su VMVT ir EFSA organizuotas renginys "Mokslinis bendradarbiavimas su Lietuvos mokslo institucijomis ir Europos maisto saugos tarnyba", kuriame dalyvavo EFSA generalinis direktorius Dr. Bernhard Url.

2015 m. birželio mėn. paminėtas Instituto 70-metų veiklos jubiliejus. Jubiliejinėje konferencijoje, diskusijose ir kituose šiai progai skirtuose renginiuose dalyvavo Lietuvos ir užsienio svečiai, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos ir jos teritorinių tarnybų vadovai, verslo partneriai, buvę Instituto darbuotojai.